

# 'MİLLİ HUKUK' DEYİŞİNİN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

**Sami Selçuk**, 9 Eylül 2024

<https://www.karar.com/gorusler/milli-hukukdeyisinin-dusundurdukleri-1891711>

Sayın Yargıtay Başkanı, yeni yargılama yılını açtı. Sayın Başkanın açış konuşmasını ve bu konuşmayı alkışlayanları, çoğunluk eleştirdi. Özellikle siyasal nitelikli eleştirileri dışlayarak salt bilimsel ve hukuksal açıdan konuşma ele alındığında aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Her şeyden önce öğretim dizgemiz (sistem) yetersizdir. Bu yüzden “Ben bu konuda ne biliyorum?” sorusunu insana dayatmamakta, sordurtmamaktadır. Dolayısıyla bu dizge, günümüzden 2425 yıl önce ölen Sokrates’in çok gerisindedir. Bu nedenle araştırmaksızın hemen eleştirmeyi kalkışan bilgisizleri ve bilinçsizleri bir yana bırakarak konuşmayı bilimsel açıdan değerlendirmek gerekir. Bu açıdan bakıldığında, 1700 sözcüğü, yani bir gazete yazı boyutunu aşmayan bu açış konuşması, üzülererek belirtelim ki, bilimsel açıdan kavramların ve ilkelerin birbirine karıştırıldığı bir konuşma olmanın da ötesinde, “zarafetin zarif’i eksilmesin” vb. gibi özentili, çocuksu ve yazım kurallarına ters düşen, sınırları belirsiz sözcüklerle bezenmiş, yargılama erkini iç ve dış dünyada küçük düşürenleri eleştirmek şöyle dursun, onlara iltifatlarla yüklü yapay ve çok yetersiz bir metindir.

Her şeyden önce şu nokta asla unutulmamalıdır: Hukuk, bir bilimdir; kültür bilimidir. Evet, özellikle Roma hukukundan bu yana geliştirilen kendisine özgü çok varıl ilkeler, kavramlar ve terimler diline sahip bir kültür bilimidir, günümüz hukuku. Öyleyse ilkin konuşmaya, anayasalarda bile yapılan bir yanlışla başlayalım: Üzerinde durulan konu, mahkemelerin duruşmalar sonunda kurduğu “yargı” (hüküm) değil, demokrasinin üç erkenden biri, çoğu bilim insanlarına göre, demokrasinin güvencesi olduğu için erkeler arasında birincisi, yani “yargılama” erkidir. Bu hukuk terimini, 1961 ve 1982 anayasaları yanlış kullansa bile, her hukukçu, özellikle de Yargıtay Başkanlığını üstlenmiş bir hukukçu, doğru kullanmak zorundadır. Özetle Merhum Kunter'in vurguladığı üzere yasama, yürütme terimlerinden sonra "yargılama" yerine, "hüküm" anlamına gelen "yargı" denmesi, kaba bir yanlış; bunun sorumlu bir hukukçu tarafından kullanılması ise, başlanamaz bir dil yetersizliği ve kavram duyarsızlığıdır. Ayrıca hemen eklemek gerekir ki, sayın başkan, konuşmasında yargılama erki içinde yer alan mahkemelerin bütün dünyada tek oturumla biten, ülkemizde ise insanlarımızı sürüm sürüm süründüren duruşma sorununa, daha doğrusu sorunsallaşan, süregelenleşen

(müzminleşen) bu soruna ve bunu aşmanın çarelerine hiç değinmemiştir. Buna karşılık bırakınız hukukçuları, sokaktaki insanı bile şaşkırtan, ne olduğu belirsiz, kendinden menkul, yapay, bilim dışı bir terimi konuşmasına odak yaparak saçma ve verimsiz bir tartışmanın kapısını açmıştır: “(Ulusal (milli) hukuk!?)” Çünkü dünyada ulusal hukuk diye bir dizge hiçbir dönemde ve hiçbir ülkede görülmemiştir. Görülemez de.

En eski iki dizgeyi, adlarından da anlaşılacağı üzere “Roma-Germen hukuk dizgesi”ni, Romalılar ve Germenler; “Anglo-Sakson hukuk dizgesi”ni, Angıllar ve Saksonlar yaratmışlardır.

Bu iki büyük dizgenin arasındaki ayrım ise, daha önceleri birçok yazımızda değinildiği üzere, birincisinin “hukuk devleti,” ikincisinin “hukukun üstünlüğü” ilkesine dayanmasıdır.

Oysa 1961 ve 1982 Anayasaları, ikinci maddelerinde "hukukun üstünlüğü"nden değil, “hukuk devleti”nden söz ederek ülkemizin Roma-Germen hukuk dizgesinde yer aldığını bütün dünyaya duyurmuş, ancak zaman zaman da inanılmaz bir bilinçsizlikle, bu iki ilkeyi birbirinin yerine kullanmıştır (sözgelimi, 1961 Any., m. 77, 92; 1982 Any., m. 81, 102).

Bunun anlamı şudur: Ülkemizde anayasa yapıcıları bile, bu iki dizge ve ilkenin nedenlerinin, ilkelerinin, sonuçlarının da başka başka olduğunun ne ayrımındadırlar ne de bilincinde.

Yargıtay Başkanı da, bu konuda hiç duyarlı olmamıştır. Nitekim Anıtkabir özel defterine yazdıkları bununun kanıtıdır: “Kurduğunuz Cumhuriyet, diyor, Sayın Başkan, -çoğul olarak hukuk devleti ilkeleri üzerine inşa edilmiştir (...) Yargı –ki, elbette yargılama demek istiyor- bağımsızlığını ve tarafsızlığını en üst düzeyde koruyarak hukukun üstünlüğünü (...) sürdüreceğiz.”

İki cümlede üç yanlış. Çünkü Türkiye, herkesçe bilindiği üzere İslam hukuk dizgesinden çoktan çıkmış, Tanzimat’tan bu yana da hukuk devleti ilkesine dayanan Kara Avrupa’sı, yani Roma-Germen hukuk dizgesi içinde yerini almış; ancak tarihin hemen her döneminde Hint, Uzak Doğu, Afrika ve Madagaskar hukuk dizgelerinin dışında kalmıştır. Bu benimsemenin sonuçlarına gelince, geliniz, bunlara birlikte değinelim.

"Hukuk devleti ilkesi"nin boy verdiği Kara Avrupası ülkelerinde, sözgelimi, Almanya, İtalya, İspanya, Portekiz ve Fransa'da "devlet merkezci" bir yönetim, cumhuriyet vardır. Devlet, her yerde hâzır ve nâzır, Jakoben. Çünkü bu ülkelerde hukuku üreten temel güç, yalnızca devlettir. Bu yüzden de yazılı hukuk, her zaman bu tekelci devletten yanadır. Devlet kendi yarattığı hukuk nedeniyle yurttaşlarıyla sürgit sürtüşme içinde, dahası bu hukuku sürekli araç kılarak pek çok şeye el atmış durumdadır. Sözgelimi, sıkışınca başvurduğu kavramlardan biri "kamu yararı"dır.

İçeriği ve sınırları belirsiz ve de her zaman çok tartışmalı olan bu kavramla hukuk, sık sık gizemleştirilmiş (mistikleştirilmiş), hukuku siyasallaştırma oyununun bir parçası olmuştur. "Kamu yararı," "yönetimin takdir hakkı" vb. ağırlıklı kavramlarla beslenen bu yaklaşım, hukukta da etkisini göstermiş, "özel hukuk" ve "kamu hukuku" ayırımı yapılmıştır. Özetle bu düzende toplum ve hukuk, devletin vesayetindedir; dolayısıyla edilgindir. Vesayetçi devletin yukarıdan aşağıya doğru düzenlediği makro anlamda bir toplumsal sözleşme vardır ve adı da anayasadır. Ancak bunun amacı, devleşen "Leviathan devleti" hukukun sınırlarında tutmaktır. Bu ne ölçüde başarılırsa, Kant'tan, Rousseau'dan esinlenen "hukuk devleti"ne, dolayısıyla demokrasiye de ancak o ölçüde ulaşılacaktır. Bu amaç, ne yazık ki, bugün de sürmektedir. Çünkü Jakoben devlet, sıkışınca hukukun bir türlü tanımlayıp erişemediği kör, karanlık, görünmez kavramlara başvurmaktadır. Bunlardan en çarpıcı olanı, "hikmet-i hükümet"tir (la raison d' Etat, la ragion di Stato). Bu hikmeti kendinden menkul "hikmet-i hükümet" kavramından 6.1.1989'da Fransız Yargıtay'ının iki yüzüncü yılında yaptığı konuşmada Başkan Mitterand şöyle yakınmıştır: "Hukuk, adalet, hiçbir biçimde hikmet-i hükümet denilen nesneye kurban edilmemelidir. Uzun yıllar taşıdığım siyasal sorumluluğum döneminde hikmet-i hükümet diye bir nesneye hiç rastlamadım. Ancak ne zaman hikmet-i hükümetten söz edilmişse, bilmelisiniz ki, bu bir başka şeyi gizlemek için uydurulmuş bir bahanedir".

Başbakan William Pitt'in dilinde ise, hikmet-i hükümetin karşılığı "devlet zorunluluğu"dur. Mitterand'dan 206 yıl önce 18.11.1783'te Komünler Meclisinde Pitt, şöyle demiştir: "Devlet zorunluluğu, birey özgürlüklerini çiğnemenin özrüdür; zorbalanın bahanesi, kölelerin inancısıdır." Bu anlayışın sonucu ise, şu olmuştur: Kara Avrupası ülkelerinde devlet, birey zararına dokunulamaz bir nesnedir. Dolayısıyla böyle bir toplum içinde sürdürülen kavga, bu dokunulamazlığı sarsma savaşıdır. Bunun kaçınılmaz sonucu ise, şudur: Kara Avrupası'nda toplum, devletçi kurallara bağlı ve içine kapalıdır. İktidar ise, tektir.

Yargılama erki de, elbette bundan payını almıştır. Erkler ayrılığından ne denli çok söz edilirse edilsin, Kara Avrupa'sı hukuk dizgesinde, kamu hukuku ve özel hukuk ayırımı asıldır. Dolayısıyla hukuk ve yargılama, bu dizgede asla bir bütün değildir. "Yargılamanın birliği / tekliği ilkesi" (le principe de l'unité de la juridiction, il principio di unità della giurisdizione) hiçbir dönemde gerçekleştirilememiş, bu dizge içinde yer alan ülkelerde hukukun adli, idari ve anayasal vb. bütün alanlarında son sözü söyleyen üç ayrı mahkeme ortaya çıkmış; asla ABD, İngiltere, Kanada, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vb. ülkelerde görüldüğü üzere, son sözü söyleyen tek bir "Yüksek mahkeme" (Cour suprême, Supreme court, Corte suprema, Corte suprema) kurulamamıştır. Özetle "hukuk devleti" küresindeki kavga, devletin topluma ve

bireye karışmasını azaltma kavgasıdır. Temel amaç, "az devlet, çok hukuk" formülüyle özetlenebilir. Bu ise, kuşkusuz çok dar bir ufuktur. Buna karşılık, "hukukun üstünlüğü ilkesi"nin boy verdiği Anglo-Sakson hukuk dizgesini benimseyen ülkelerde, toplum, sözleşmecidir, uzlaşmacıdır; kendi kendisini düzenlemektedir, saydam ve dışa açıktır. Birey ise yarışmacıdır. Dolayısıyla girişim gücü, devlette değil, bireyde ve sivil toplum örgütlerindedir; Hukuk dizgesi, asla devlet merkezci değildir. Toplum çoğulcudur, iktidar tek değil, parçalıdır. Çok kutuplu kurumlar, kuruluşlar devletin bir kesim temel görevlerini üstlenmiştir. Çoğulculuk, kurumsal parçalanmayı, işbölümünü yaratmış; dolayısıyla toplum kendi hukukunu kendisi üretmektedir. Bu nedenle de Devletin karşısında devletten bağımsız özerk ve egemen bir güç, yani hukuk vardır; her sorun, üretilen bu hukukun hakemliğinde çözülmektedir. Çünkü birey ve devlet, bu hukukun karşısında eşittir; dolayısıyla her ikisi de toplumun ürettiği ve dayattığı bu hukuka bağlıdır. Bu hukuk ise, yaşanarak, Sokratik yöntemle öğretilmekte ve de uygulanmaktadır. Somuttur, esnektir ve de kesinlikle devletten bütünüyle bağımsızdır.

Özetle hukukun üstünlüğü ilkesine dayanan hukuk düzeninde toplum, devletin vesayetinde değildir, devletse toplumun içindedir. Bu yüzden, dikkat ediniz, genellikle yazılı bir anayasaya bile gerek duyulmamıştır, bu düzende.

Bu anlayışın sonuçları ise, elbette insan özgürlüğü açısından çok önemlidir: Hukuk, bütünüyle devletten bağımsızdır. Yargılama erki ise, hem bağımsız, hem de çok güçlüdür. "Yargılama birliği ilkesi" sağlanmış, Yargıtay, Danıştay, Anayasa Mahkemesi ayrımı yapılmamış, Kara Avrupa'sındaki bu mahkemelerin görevleri tek bir Yüksek Mahkemeye verilmiştir. Hukukta da aynı doğrultuda özel hukuk, kamu hukuku gibi katı ayrımlara gidilmemiştir. Her derecedeki mahkeme, bir yasanın anayasal kurallara, bir tüzüğün yasalara aykırı olup olmadığına karar verebilmektedir.

İktidar da, çoğulcu toplumun gereği olarak, elbette parçalı, aşağıdan yukarıya doğru biçimlenmiştir. Görüldüğü üzere, geniş bir ufuktur, bu. Dolayısıyla bu ikinci dizgede gelişen "hukukun üstünlüğü ilkesi," çağcıl demokrasinin özüdür. Bu nedenlerle Anglo-Sakson ülkelerinde "hukukun üstünlüğü," Kara Avrupası ülkelerinde, deyim yerinde ise, "üstünlerin hukuku" egemendir. Bu yüzden de Fransız yazarı Cohen-Tanugi, ses getiren yapıtında, Anglo-Sakson ülkelerinde "devletsiz hukuk"un, Kara Avrupası ülkelerinde ise "hukuksuz devlet"in olduğunu dile getirmiştir (Cohen-Tanugi, *Le droit sans l' Etat, sur la démocratie en France et en Amérique*, Paris, 1987; Sami Selçuk, bilgi@t24.com.tr, 03 Mayıs 2021). Hiç de haksız değil. Bir kez daha belirtelim ki, Roma-Germen (Kara Avrupa'sı), Common Law (Anglo-Sakson), Toplumcu (sosyalist) dizgelerinin yanı sıra, İslam, Hint, Çin ve Japonya'yı

kapsayan uzak doğu, Afrika, Madagaskar hukuk dizgeleri de elbette vardır, hukuk dünyasında. Türkiye, bilindiği üzere, Tanzimat'tan bu yana İslam hukuku dizgesinden Roma-Germen (Kara Avrupa'sı) hukuk dizgesine kaymıştır. "Milli hukuk" konusunda son olarak belirtelim ki, hukuk, sanat değil, kùltür bilimlerinden biridir. Dolayısıyla bilimin sanat gibi "milli"si asla olmaz, olamaz.

Ancak Yargıtay başkanının konuşmasını öğretim dizgemiz (sistem) yüzünden çok da yadırgamış değilim. Çünkü bu konuşma, aslında ùlkemiz öğretiminde yaşanan bir yöntem yetersizliğinin ürünüdür. André Gide (1869-1951), bir denemesine, Ozan Mallarmé'den (1842-1898) söz ederken şöyle başlar: "Ne tuhaf adam şu Mallarmé! Konuşmadan önce uzun uzun düşünüyor." Aslında bununla da yetinmiyor, Mallarmé. Gide'e göre, konuşmasını sürdürürken de düşünüyor ve de sözcüklerini çok özenle seçiyor. Bu yüzden de düşünme taşına "ağır ağır konuşuyor." (Gide, André, (Suut Kemal Yetkin), Denemeler, İstanbul, 1955, s. 117). Bilimsel etkinliğin ve doğruya, gerçeğe ulaşmanın ilk kuralı, bilindiği üzere, şudur: Kim olursak olalım, bir konuda karara varmak, tanı koymak durumunda isek, sözgelimi, hukukçu, hekim, mimar, mühendis, ayakkabı onarımcısı vb. isek, çok bildiğimizi sandığımız konularda bile, bilgimizden kuşkulansızın, bildiklerimizi tazelemeksizin ve araştırmaksızın asla karar vermemeliyiz. İşte bizim temel sorunumuz, ulusça budur. Yani öğrencilerimizi öğretim görmeğe değil, daha çok eğitmeğe kalkışan okullarımızdaki öğretim dizgesi, insanımıza bildiklerinden kuşkulanma yöntemini ve alışkanlığını asla kazandıramamaktadır.

Aşağıdaki örnekler, bu çarpık yöntemin, ne yazık ki, üniversite çıkışlılarda bile bulunmadığını kanıtlamaktadır. Unutulmamalıdır ki, uygar insan, çağında yaşayabilen insandır. Uygar insanlar toplumunun temel özelliklerinden biri, hiç kuşkusuz, yanılığlardan ders çıkarabilme yetisine sahip olmasıdır. Bu bağlamda Türk toplumu, uygarlık yarışında birinciliğe oynamak istiyorsa, çaresiz, "bilimsel ve yöntemsel düşünerek sorgulayan insanlar toplumları"ndan ya da somut örnekleriyle "Sokrates ya da Descartes açığı yaşamayan toplum"lardan olmak zorundadır.

Descartes (1596-1650), "Düşünüyorum, öyleyse varım" demiş; Locke (1631-704), "Üzerine hiç yazı yazılmamış boş kâğıt" ya da "boş levha"dan (tabula rasa); Durkheim (1858-1917), "bilinçli bilmezlik"ten (ignorance consciente); Edmund Husserl (1859-1938), "insan bilincinin hiçbir zaman boş olmadığı"ını vurgulayarak önceden bilinenleri "ayraca alma"dan (epokhe, époque) söz etmişlerdir. Buna karşılık Türk toplumu, ne yazık ki, yaklaşık iki bin beş yüz yıldan bu yana atomun parçalandığı çağda bile "Bildiklerinden önce kuşkulan, sonra araştır, daha sonra da hüküm kur, yargıda bulun!" diyen Sokrates'ler, Descartes'lar açığı günümüzde bile kapatamamıştır. Hem de toplumun en alt katmanından en üst katmanına dek. Sokaktaki

iddiasız, sade insanımızdan başlayarak kimi örnekler verelim. Merhum Melih Cevdet Anday (1915-2002), yıllar önce herkesi düşündüren güzel denemelerinden birinde yaşadığı bir olayı anlatmıştı.

Anday, yıllardır giriş katında ayakkabı onarımcısı bulunan bir apartman dairesinde oturmaktadır. Onarımcı, her gördüğünde “Bir çayımı iç, bey!” diyerek onu çağırılmaktadır. Yazarımız bir gün bu çağrıya uyarak içeri girer. Onarımcı, onu içerideki konuğuna onu “emekli albay” diye tanıtır. Konuğu ise buna karşı çıkar, “Hayır, der, emekli tapu müdürü.” Bu uyuşmazlık yüzünden neredeyse kavga etmek üzeredirler. Anday, “Tartışılan konu benim; ama bana soran yok” diye bitiriyordu, o düşündürücü yazısını.

Örnek, elbette çok gülünç, ancak insanımızın yöntem ve düşünme açısından, çok, ama çok düşündürücüdür. Çünkü bilimsel olmayan bir konuda bile, insanımızın bildiğinden kuşkulandığı, dahası bunu bir saygınlık sorununa dönüştürmesi ve de bir kavgayı göze alabilmesi!

Bırakınız sade insanımızı, yükseköğrenimden geçenlerde bile, bilgisinden kuşkulandığı konuyu incelemeksizin hemen görüşler bildirip uygulamaya yönelenleri ve kavga edenleri bile sık sık görebilirsiniz. Nitekim yıllar önce bilgisinden kuşkulandığı, önyargılı olma konusunda insanı şaşırtıp güldüren, doğru düşünme yöntemi konusunda ise hemen herkesi düşündüren yaşanmış bir öyküyü dinlemiştim.

Benim de yedek subay okulunda öğrenim gördüğüm 1960’lı yıllarda yedek subay öğrencilerine, rütbeleri yüzbaşı-albay arası değişen subaylar, çeşitli dersler verirdi. Bunların arasında bir ya da iki saat matematik, kimya, fizik vb. fen bilimi dersleri de vardı. Cumhuriyetin başlarında yurt dışında fizik öğrenimi gören, orta öğrenimde kitapları okutulan fizikçilerimizden Merhum Prof. Dr. Hayri Dener’in yedek subay okulunda öğrenciyken yaşadığı bir öykü anlatılırdı. Subay öğretmen, tahtaya bir formül yazar. Öğrencilerden biri formülün yanlış olduğunu söyler ve subay öğretmeni uyarır. Ancak subay öğretmen, bu uyarıya kulak vermez. Öğrenci bir kez daha uyarır. Subay öğretmen, bu uyarıyı da dinlemez. Üçüncü kez ayağa kalkıp karşı çıkınca ve subay öğretmenin “Ben bunu Hayri Dener’in kitabından aldım, sen ondan daha iyi mi bileceksin, otur yerine!” diye azarlayınca o öğrenci, şu yanıtı verir: “Eğer o Hayri Dener ben isem, hiçbir kitabımda böyle bir formüle yer vermedim.”

Tıp bilimiyle ilgili olarak ailecek yaşadığımız bir başka olay da aşağıdadır. Yaz aylarında kaldığımız binanın sahanlık ışıkları zaman zaman bozuluyor ve yanmıyordu. Böyle bir karanlığı yaşadığımız sırada akşam yemeği sonrası iki oğlum dolaşmak üzere kapının dışına

çıkışlardı. Bir çığlık sesi üzerine koşarak dış kapıyı açtığımda Hacettepe Ü. Tıp Fakültesinde öğrenci olan oğlum, banyoya girmiş, bir gözünü kapatarak öbür gözünü aynada inceliyordu. Kardeşinin dirseği gözlüğüne çarpmış, gözlük camı kırılmış, gözü yaralanmıştı. Hemen hastaneye gittik.

Orta yaşlı nöbetçi hekim, önce kanayan bölgeyi inceledi, gözde kanamanın olmadığını belirttikten sonra, kendi bilgisine güvenen bir çalımla göz hizasındaki yarayı dikmesini söylemişti, hemşireye. Oğlumsa buna karşı çıkmıştı. Hekim nedenini sorunca oğlum, “O bölümde gözyaşı kanalları var, dikerseniz onları tıkar, gözü kurutur, kör edersiniz” dedi. Hekim de şaşırarak nasıl bildiğini sordu. Oğlum, tıp fakültesi dördüncü sınıfta olduğunu söyledi. Elbette bu açıklama üzerine dikişten vazgeçildi. Şimdi geliniz birlikte düşünelim ve soralım: Ya oğlum tıp fakültesinin değil de başka bir fakültenin öğrencisi olsaydı! Bunu akla getirmek bile insanın tüylerini ürpertiyor.

On yedi yıl öğrenim görmüş bir insan, tıp fakültesi çıkışlı bir hekim, her şeyden önce bilgisinden hiç kuşulanmıyor, insan vücudunu iyileştirmekle görevli olduğu halde, incelemeksizin ve düşünmeksizin, “bu konuda ne biliyorum?” sorusunu, bundan yirmi beş yüzyıl önce yaşayan Sokrates gibi, kendisine hiç sormaksızın ivediyle karar veriyor ve insan bedeninde dikişe elverişsiz ayrıklı (istisnai) yerlerin bulunduğunu, bulunabileceğini hiç aklına getirmiyor ve de bilmiyordu. Düşünülmesi bile korkunç bir durum, tam anlamıyla da bir sorumsuzluktur, bu.

Oysa bir bakıma Sokrates’in çömezi olan Nasrettin Hoca bile, bundan sekiz yüz yıl önce “Eşeğin kaç ayağı var?” sorusunu, tıpkı Sokrates gibi bilgisinden kuşulanarak ve eşeğinden inip, onun ayaklarını sayarak “dört” diye yanıtlamıştır. Evet, bu yöntem (metot) eksikliğinin örnekleri pek çoktur, ülkemizde. Bu eksiklikten, açıktan kaçınmanın çaresine gelince, bu çare, çok sıradan ve de çok yalındır: Bilmediği halde her konuda görüş bildirenlerden olmamak (Selçuk, Sami, Sokrates ve Descartes açığı yaşamanın kaçınılmaz sonuçları, T24, 10.6.2022).

Bütün bunları gözeterek biz, Sayın Yargıtay Başkanından, sözgelimi, Ayşe teyzelerin “Seni mahkemeye verir, sürüm sürüm süründürürüm” diyerek toplumda duyulan süreğen derdin, insanlarımızda derin yaralar açan ve yargıçlardan yargıçlara duruşma tutanaklarıyla aktarılan ve bu nedenle de “kesin hiçlik”le (mutlak butlan, nullité absolue, nullità assoluta) sakat duruşmalar ve bunların uzaması üzerinde durmasını, çarelerini göstermesini beklerdik. Çünkü bırakın yalnızca yasalarını aldığımız ülkeleri, açlık çeken Afrika ülkelerinde çok taraflı ve önemli davalar bile, tek oturumlu duruşmalarla bitirilmektedir. Biz de taşrada bulunduğumuz dönemde meslektaşlarımızı inandırarak tek oturumda kararlar verilmesini her zaman

sağlamışızdır. Dolayısıyla hiç kimse, bu görevden, daha doğrusu yasal yükümlölükten asla kaçamaz. Kaç(a)mamalı da.